

dr Krystyna Leszczewska

Instytut Przedsiębiorczości

Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży

Zasoby kapitału ludzkiego a rozwój przedsiębiorczości w Polsce

WPROWADZENIE

Obserwacje, dane statystyczne i prowadzone badania naukowe pozwalają przyjąć założenie, że istotną determinantą rozwoju regionów w aspekcie gospodarczym i społecznym jest przedsiębiorczość mieszkańców. Analiza poziomu przedsiębiorczości jest jednym z elementów opisujących poziom gospodarki danego terytorium. Dane statystyczne charakteryzujące gospodarkę polską uwiadcniają wyraźne, trwałe terytorialne zróżnicowanie poziomu aktywności gospodarczej i społecznej, w tym poziomu przedsiębiorczości. Spośród czynników wpływających na rozwój przedsiębiorczości współcześni badacze dominującą rolę przypisują kapitałowi ludzkiemu. Celem artykułu jest określenie roli kapitału ludzkiego w kreowaniu przedsiębiorczości, charakterystyka zasobów kapitału ludzkiego w Polsce oraz określenie zależności między poziomem kapitału ludzkiego a poziomem przedsiębiorczości w regionach Polski.

ROLA KAPITAŁU LUDZKIEGO W KREOWANIU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Przedsiębiorczość to wyraz aktywności jednostek i społeczeństw będący efektem obserwacji, przemyśleń, własnej aktywności. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie przedsiębiorczością i przedsiębiorcami. Działaniom przedsiębiorczym przypisuje się rolę kreowania i ożywiania rozwoju społeczno-gospodarczego. Pojęcie przedsiębiorczości nie zostało jednoznacznie zdefiniowane w literaturze przedmiotu. Wielowymiarowość przedsiębiorczości jako zjawiska społeczno-ekonomicznego wymaga analizy w różnych aspektach. W najbardziej rozpowszechnionym ujęciu przedsiębiorczość wiązana jest z określeniami przedsiębiorstwo i przedsiębiorca.

W tradycyjnym ujęciu przedsiębiorczość jest postrzegana przede wszystkim z perspektywy zakładania nowych firm. Definiuje się ją jako proces obejmujący etapy od założenia firmy do zarządzania nią, od koncepcji do tworzenia wartości. Współcześnie przedsiębiorczość określa się na podstawie takich cech, jak: wyjątkowość idei, podejmowanie ryzyka, innowacje, tworzenie wartości. Przedstawiane

w literaturze ekonomicznej definicje przedsiębiorczości i przedsiębiorcy mogą być sklasyfikowane następująco [Piasecki, 1998, s. 33]:

a) definicje uwypuklające „funkcjonalne” spojrzenie na przedsiębiorczość odwołujące się do ekonomicznych funkcji działań przedsiębiorczych w gospodarce. W tym ujęciu, określanym mianem ujęcia procesowego, przedsiębiorczość traktowana jest jako zorganizowany proces przemysłanych i celowo podejmowanych działań, których rezultatem jest powstawanie i rozwój podmiotów gospodarczych [Dyduch, 2008, s. 18];

b) definicje koncentrujące się na cechach określonych jednostek i personalnej charakterystyce przedsiębiorcy. Podkreślają one psychologiczne (np. kreatywność, potrzeba osiągnięć, skłonność do ryzyka) i socjologiczne (np. uwarunkowania rodzinne i środowiskowe, rodzaj i przebieg edukacji) źródła przedsiębiorczości [Kapusta, 2006, s. 19–20, Sobiecki, 2009, s. 17];

c) definicje traktujące przedsiębiorczość jako rodzaj menedżerskiego podejścia będącego istotą behawiorystycznej teorii przedsiębiorczości. Ta grupa definicji postrzega przedsiębiorczość jako specyficzny sposób zarządzania oraz zachowań organizacyjnych ludzi prowadzący do zapewnienia racjonalnej i efektywnej koordynacji zasobów przedsiębiorstwa [Walczak, 2010, s. 5]. Przedsiębiorcze zachowania w organizacji zapewniają jej długotrwałość funkcjonowania dzięki specyficznym działaniom uczestników organizacji kreujących i wykorzystujących jej szanse rozwojowe [Bratnicki, 2002, s. 30, Koźmiński 2005, s. 163].

Przedsiębiorczość, jako zjawisko wielowymiarowe, wymaga analizy w czterech płaszczyznach badawczych: gospodarczej, społecznej, indywidualnej i organizacyjnej [Strojny, Stankiewicz, 2009, s. 123]. Wszystkie zaprezentowane wymiary przedsiębiorczości oddziałują na siebie wzajemnie. Wymiar gospodarczy to ujęcie przedsiębiorczości oznaczające gospodarkę, w której można zauważyć szereg procesów zapewniających jej wysoką adaptacyjność do zmieniających się warunków globalnego otoczenia. Społeczny wymiar przedsiębiorczości obejmuje zachowania jednostek i grup społecznych, które gwarantują rozwój społeczeństwa i jego adaptacyjność do nowych warunków. Indywidualny wymiar przedsiębiorczości odnosi się do cech osobowych charakteryzujących osoby przedsiębiorcze [*Przedsiębiorczość i zarządzanie firmą...*, 2009, s. 19]. Organizacyjny wymiar przedsiębiorczości, określanym mianem zarządzania przedsiębiorczego, cechuje klimat pracy właściwy dla aktywności, podejmowania wyzwań i ponoszenia ryzyka oraz odpowiednia kultura organizacyjna.

Wszystkie zaprezentowane podejścia uwypuklają rolę kapitału ludzkiego jako inicjatora przedsięwzięć przedsiębiorczych. Kategoria kapitału ludzkiego, podobnie jak przedsiębiorczość, ma wiele wymiarów i nie zawsze w literaturze przedmiotu jest jednoznacznie formułowana. Kapitał ludzki utożsamia się z życiem ludzkim, postawami, umiejętnościami i motywacjami, które są źródłem przyszłych zarobków czy satysfakcji [Fitz-Enc, 2001, s. 8; Grodzicki, 2003, s. 42]. Definiuje się go jako kombinację wrodzonych talentów, wyznawanych wartości oraz nabytych

umiejętności i wiedzy [Bochniarz, Gugala, 2005, s. 12]. W ekonomii często podaje się definicję kapitału ludzkiego jako cech demograficznych zbiorowości (struktura wieku, stan zdrowia) i umiejętności poszczególnych ludzi związanych z wykształceniem i kompetencjami zawodowymi [Giza-Poleszczuk, Marody, Rychar, 2000, s. 18]. W najszerszych ujęciach kapitał ludzki – obejmuje poza wiedzą i kompetencjami także: osobowość, wygląd, reputację, uwzględnianie kręgu kulturowego [Meyer, 1999, s. 76].

ZASOBY KAPITAŁU LUDZKIEGO W POLSCE

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego sprawia, że rola zasobów ludzkich w kreowaniu procesów rozwojowych we współczesnej gospodarce wzrasta. Wielkość i produktywność zasobów intelektualnych jest niezwykle trudna do pomiaru i oceny. W badaniu *Diagnoza Społeczna 2009* prezentującym warunki i jakość życia społeczeństwa, jego potencjał rozwojowy i kierunek zmian do oceny poziomu kapitału ludzkiego w Polsce przyjęto zestaw następujących wskaźników [*Diagnoza Społeczna 2009...*, 2009, s. 96]: wykształcenie – mierzone liczbą lat nauki, kompetencje cywilizacyjne przejawiające się poprzez: korzystanie z komputera w pracy, w domu lub w innym miejscu, korzystanie z wyszukiwarki internetowej w celu znalezienia informacji, znajomość języka angielskiego, uczestnictwo w kształceniu ustawicznym i doksztalcaniu.

Kapitał ludzki Polaków mierzony wskaźnikiem syntetycznym na podstawie tych zmiennych był wyższy w roku 2009 niż w roku 2007. Porównania wartości poziomu przeciętnego kapitału dla poszczególnych grup społecznych wskazują, że w obu analizowanych okresach: mężczyźni cechowali się wyższym kapitałem ludzkim niż kobiety, kapitał ludzki malał wraz z wiekiem (najwyższym poziomem tego zasobu charakteryzowały się osoby w wieku 15–34 lata, zaś najniższym – osoby w wieku 45 lat i więcej), kapitał ludzki malał wraz ze zmniejszaniem się wielkości miejscowości zamieszkania (najlepiej wyposażeni w kapitał ludzki byli mieszkańcy największych miast, zaś najslabiej – mieszkańcy wsi), osoby aktywne zawodowo były lepiej wyposażone w kapitał ludzki niż osoby bierne zawodowo. Raport ten nie prezentuje danych w ujęciu regionalnym, stąd jest niewystarczającym źródłem informacji dla potrzeb tego opracowania.

Dane statystyki publicznej dostarczają informacji w przekroju regionalnym z zakresu struktury demograficznej ludności, skali i kierunków migracji, aktywności zawodowej ludności i poziomu skolaryzacji. Pozwalają one ocenić potencjał zasobów ludzkich w poszczególnych regionach kraju. Analizując strukturę wieku ludności w Polsce należy podkreślić, że w 2009 roku w porównaniu z rokiem 2005 i 2000 zmniejszył się udział ludności w wieku poniżej 25 lat (z 36% w 2000 roku do 32,4% w 2005 roku i 29,5% w 2009 roku), a zwiększył się odsetek osób w wieku powyżej 65 lat z 12,4% w 2000 roku do 13,3% w 2005 roku i 13,55%

w 2009 roku [*Rocznik Statystyczny Województw 2010*, 2010, s. 41]. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w Polsce w 2009 roku wynosiła 55. Wskaźnik ten był zróżnicowany terytorialnie. W czterech województwach Polski Wschodniej (lubelskim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim) oraz województwach małopolskim i mazowieckim odsetek ludności w wieku produkcyjnym był niższy niż średnia dla Polski [*Rocznik demograficzny 2010*, 2010, s. 142].

Istotnymi czynnikami dla kształtowania zasobów ludzkich w poszczególnych regionach są skala i kierunki migracji. Odpływy ludności z danego obszaru są przejawem traktowania go jako regionu marginalizowanego, bez szans na rozwój osobisty i zawodowy. W 2009 roku w Polsce saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności wynosiło zero i był to wynik lepszy od wskaźnika z roku 2000 (-0,5) i wskaźnika z roku 2005 (-0,3) [*Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, 2010, s. 86]. Najwyższe dodatnie saldo migracji odnotowano w latach 2000–2009 w województwie mazowieckim (1,8 w 2000 r., 2,9 w 2005 r., 2,4 w 2009 r.). Dodatnie saldo migracji w roku 2000, 2005, 2009 wystąpiło także w województwach: małopolskim (odpowiednio: 0,6; 1,0; 1,3), pomorskim (0,2; 0,5; 1,3) i wielkopolskim (0,4; 0,7; 0,5). Regiony te charakteryzuje wysokie tempo rozwoju gospodarczego i wysoka wartość PKB na 1 mieszkańca. Najwyższym ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych w latach 2000–2009 charakteryzowały się województwa: opolskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, podlaskie i podkarpackie – są to regiony o najniższym poziomie PKB na 1 mieszkańca.

O jakości kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce decyduje poziom wykształcenia ludności, kompetencje pracowników i ich zatrudnienie w sektorach nowoczesnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Rozpatrując okres transformacji społeczno-ekonomicznej w Polsce pod kątem postępów uczynionych w zakresie podniesienia jakości kapitału ludzkiego, należy podkreślić znaczący wzrost wykształcenia ludności. Odsetek osób z wyższym wykształceniem wzrósł z 11% w 2002 roku do 18,3% w 2009 roku. Odsetek uczniów i studentów w wieku 19-24 lata wśród ogółu ludności w tym przedziale wiekowym w 2009 r. wynosił w Polsce 55,9 i był to wskaźnik kilkakrotnie wyższy w stosunku do wskaźnika z roku 1990. Analiza poziomu wykształcenia ludności w Polsce w układzie terytorialnym uwidacznia wyraźne zróżnicowanie międzyregionalne w tym zakresie (tabela 1). W 2009 roku najwięcej młodzieży kontynuującej kształcenie w wieku 19–24 lata było w województwach: mazowieckim (70%), małopolskim (67%), dolnośląskim (66%) i łódzkim (61%). W tych województwach mieszkało najwięcej studentów w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców. Najmniejszy udział osób w wieku 19–24 lata kontynuujących naukę odnotowano w województwach: lubuskim (34,2%), podkarpackim (41,1%) i warmińsko-mazurskim (42,8%).

Tabela 1. Studenci w Polsce. Stan w dniu 30 XI

Wyszczególnienie	Studenci na 10 tys. mieszkańców w roku akademickim 2009/2010	Uczniowie i studenci w wieku 19–24 lata w % ludności w 2009 r.
POLSKA	488,2	55,9
Dolnośląskie	585,3	66,0
Kujawsko-pomorskie	402,5	50,7
Lubelskie	469,9	54,7
Lubuskie	254,4	34,2
Łódzkie	547,1	61,1
Małopolskie	637,1	67,9
Mazowieckie	656,2	70,0
Opolskie	383,7	44,6
Podkarpackie	331,3	41,1
Podlaskie	452,4	51,7
Pomorskie	459,1	53,7
Śląskie	382,2	50,0
Świętokrzyskie	416,6	51,0
Warmińsko-Mazurskie	349,2	42,8
Wielkopolskie	512,7	58,9
Zachodniopomorskie	427,5	48,7

Źródło: opracowanie na podstawie [*Rocznik Statystyczny Województw 2010*, 2010, s. 74–75].

Kompetencje w zakresie korzystania z technik komputerowych, które uznawane są za jedne z kompetencji cywilizacyjnych, posiadała w 2009 roku ponad połowa mieszkańców Polski (średnio 56,3% ludności deklarowało, że posiada umiejętność obsługi komputera, a 57,2% potrafi wszechstronnie korzystać z Internetu) [*Diagnoza społeczna 2009...*, 2009, s. 304]. W porównaniu do badania z 2007 roku nie zaobserwowano wyraźnego wzrostu tych kompetencji. Najwyższy odsetek osób deklarujących umiejętności obsługi komputerów odnotowano w województwach: mazowieckim (61,1%) i pomorskim (61,5%), najniższy w województwach: warmińsko-mazurskim (51,1%), podkarpackim (52,1%) i świętokrzyskim (52,4%).

ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE W UJĘCIU REGIONALNYM

W Polsce w okresie transformacji odnotowano dynamiczny rozwój przedsiębiorczości mierzonej liczbą podejmowanych przedsięwzięć gospodarczych. Potencjał przedsiębiorczości jest zróżnicowany regionalnie. Regiony różnią się strukturą gospodarczą, dostępnością infrastruktury technicznej, poziomem rozwoju instytucji otoczenia biznesu, czy aktywności samorządów, a także jakością kapitału ludzkiego. Ocena potencjału przedsiębiorczości w regionach najczęściej opiera się na analizie jej rozwoju w sensie ilościowym. W niniejszym opracowa-

niu regionalny poziom przedsiębiorczości zobrazowano za pomocą następujących danych:

1. Liczba i wielkość przedsiębiorstw w przekroju wojewódzkim;
2. Wskaźniki gęstości MSP (liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców);
3. Liczba aktywnych przedsiębiorstw sektora MSP na 1000 mieszkańców;
4. Wskaźniki innowacyjności przedsiębiorstw.

W końcu 2010 roku, w rejestrze REGON wpisanych było 3909,8 tys. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa w rolnictwie), tj. o 4,5% więcej niż na koniec roku 2009 (rok wcześniej odnotowano spadek o 0,4%) [*Zmiany strukturalne grup podmiotów...*, 2011, s. 36]. W 2000 roku zarejestrowanych było w Polsce 3162,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej [*Stan sektora MSP w 2000 roku...*, 2003, s. 9]. W ciągu dziesięciu lat nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o około 23%.

Wskaźnik gęstości przedsiębiorstw ilustrujący liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 ludności jest najczęściej wykorzystywanym miernikiem natężenia przedsiębiorczości w regionach. W Polsce w okresie transformacji odnotowano znaczący wzrost tego wskaźnika. W 2000 roku zarejestrowanych było 83,3 podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 ludności, w 2005 roku – 94,8, a w 2009 roku – 98,1. Tendencja silnych różnicowań poziomu przedsiębiorczości w regionach Polski utrzymywała się w całym okresie transformacji gospodarki. W latach 2000–2009 liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 ludności w kraju zwiększyła się o 17,8%. Najwyższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w latach 2000–2009 w województwach o wysokim potencjale gospodarczym: mazowieckim (2000 r. – 102,0, 2005 r. – 116,7, 2009 r. – 123,8), zachodniopomorskim (odpowiednio: 106,2, 122,1, 127,0) i pomorskim (odpowiednio: 92,0, 103,0, 111,8). We regionach słabo rozwiniętych gospodarczo: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim wartości tego wskaźnika były znacznie niższe od przeciętnych wartości dla kraju (tabela 2).

Istotnym miernikiem poziomu przedsiębiorczości jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności. Wskaźnik ten obrazuje aktywność indywidualnych osób i jest postrzegany jako przejaw kreatywności, odwagi, niezależności osób. Na tle innych państw UE poziom przedsiębiorczości w Polsce mierzony liczbą osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą jest stosunkowo wysoki. W 2000 roku zarejestrowano w Polsce 65,4 podmiotów osób fizycznych na 1000 mieszkańców, w kolejnych latach wskaźnik ten wzrastał przyjmując w 2005 roku wartość 72,8, a w 2009 roku 73,8. Analiza w układzie regionalnym uwidacznia znaczne różnicowanie tego miernika (tabela 3). W 2009 roku najmniej osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą w województwie podkarpackim – 53,4 osoby na 1000 mieszkańców, w województwie lubelskim – 56,1, w województwie warmińsko-mazurskim – 59,5, w województwie podlaskim – 60,1 i w województwie świętokrzyskim – 66,4.

Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców według województw w latach 2000–2009

Wyszczególnienie	2000	2005	2009
POLSKA	83,3	94,8	98,1
Dolnośląskie	92,6	104,8	98,1
Kujawsko-pomorskie	81,4	90,5	88,0
Lubelskie	60,4	68,4	72,4
Lubuskie	87,1	101,1	100,4
Łódzkie	80,3	96,8	86,8
Małopolskie	78,3	88,7	95,2
Mazowieckie	102,0	116,7	123,8
Opolskie	71,9	86,5	92,6
Podkarpackie	60,7	66,3	69,0
Podlaskie	70,7	74,1	75,3
Pomorskie	92,0	103,0	111,8
Śląskie	81,1	91,0	92,8
Świętokrzyskie	67,8	81,3	83,2
Warmińsko-mazurskie	71,6	77,1	80,5
Wielkopolskie	88,1	101,2	105,4
Zachodniopomorskie	106,2	122,1	127,0

Źródło: [Rocznik Statystyczny Województw 2010, s. 45].

Badania firm sektora MSP prowadzone corocznie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości zawierają informacje o liczbie przedsiębiorstw aktywnych oraz o pracujących w przedsiębiorstwach aktywnych na 1000 mieszkańców. Liczba aktywnych, czyli faktycznie prowadzących działalność gospodarczą, MSP na 1000 mieszkańców w Polsce w 1999 roku wynosiła 45. W kolejnych latach wartość tego wskaźnika zwiększała się i w 2008 roku wyniosła 48,8 [Raport o stanie sektora MSP 2008–2009, 2010, s. 281, Raport o stanie sektora MSP w latach 1998–1999, 2000, s. 52]. Mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające od 0 do 9 pracowników stanowią zdecydowaną większość przedsiębiorstw aktywnych. W 2009 roku ich liczba wyniosła 1666,1 tys., co stanowiło 96% ogółu aktywnych przedsiębiorstw. Firmy małe (od 10 do 49 pracowników) to 3% firm (54,9 tys. podmiotów), zaś niecały procent (16,3 tys.) stanowią firmy średnie (od 50 do 249 pracowników). Znikomą część ogółu liczby firm (0,2%) stanowią przedsiębiorstwa duże [Przedsiębiorczość w Polsce w 2010 roku, 2010, s. 35]. W układzie terytorialnym najwięcej przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców w 2008 roku prowadziło działalność w województwach: zachodniopomorskim (62,7), pomorskim (58,5), mazowieckim (56,6) i wielkopolskim (55,7). Najmniej przedsiębiorstw aktywnych funkcjonowało w województwach: lubelskim (32,9), podkarpackim (35,8), opolskim (38,6), świętokrzyskim (39,0), podlaskim (40,1) i warmińsko-mazurskim (41,7). Ilustruje to znaczny dystans w poziomie przedsiębiorczości między poszczególnymi regionami.

Tabela 3. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w Polsce według województw w latach 2000–2009

Wyszczególnienie	2000	2005	2009
POLSKA	65,4	72,8	73,8
Dolnośląskie	72,5	77,0	78,2
Kujawsko-pomorskie	66,2	72,3	67,9
Lubelskie	47,5	53,1	56,1
Lubuskie	68,1	76,7	73,8
Łódzkie	64,7	78,1	67,5
Małopolskie	61,3	68,2	72,5
Mazowieckie	76,8	85,8	88,6
Opolskie	54,8	64,8	68,6
Podkarpackie	48,6	51,7	53,4
Podlaskie	57,9	60,1	60,1
Pomorskie	70,8	77,1	83,1
Śląskie	63,3	69,8	70,2
Świętokrzyskie	55,2	65,6	66,4
Warmińsko-mazurskie	55,8	57,7	59,3
Wielkopolskie	70,8	80,1	82,1
Zachodniopomorskie	85,1	96,2	98,4

Źródło: [Rocznik Statystyczny Województw 2010, s. 45].

We współczesnej gospodarce jednym z kluczowych czynników konkurencyjności podmiotów gospodarczych, regionów, państw staje się innowacyjność. W badaniach porównawczych związanych z poziomem innowacyjności poszczególnych gospodarek, kluczowym miernikiem porównań jest działalność badawczo-rozwojowa. Według badań GUS w latach 2006–2008 odsetek firm prowadzących własną działalność B+R wyniósł ogółem dla wszystkich firm 7,1%, dla firm małych 3,7%, dla średnich 12,2% i 30,5% dużych. W przekroju regionalnym zdecydowanie najwyższe nakłady na działalność B+R w latach 2000–2009 ponosiły przedsiębiorstwa z województwa mazowieckiego. Podmioty funkcjonujące w tym województwie ponosiły także najwyższe nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca (670 zł) i w relacji do PKB – 1,21%. Firmy z województw Polski Wschodniej oraz województw: lubuskiego i opolskiego ponosiły kilkakrotnie niższe niż przeciętnie w kraju nakłady na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca i w relacji do PKB [Rocznik Statystyczny Województw 2010, 2010, s. 51].

PODSUMOWANIE

Przedsiębiorczość, której najbardziej wymiernym wyrazem jest inicjowanie nowych przedsięwzięć gospodarczych stanowi jeden z filarów rozwoju współczesnych gospodarek. Poszukiwanie przyczyn jej zróżnicowanego poziomu w po-

szczególnych regionach kraju, przy występowaniu jednakowych regulacji prawnych i uwarunkowań makroekonomicznych skłania do zainteresowania się wpływem czynników niematerialnych takich jak, kapitał ludzki, kapitał społeczny, środowisko otoczenia biznesu na rozwój przedsiębiorczości. W artykule podjęto próbę scharakteryzowania potencjału kapitału ludzkiego w Polsce oraz poziomu przedsiębiorczości w przekroju regionalnym. Przedstawione dane wskazują, że występuje wyraźna zależność między tymi kategoriami. Regiony, które charakteryzują się wysokim poziomem przedsiębiorczości, to obszary o wysokim potencjale zasobów ludzkich mierzonym poziomem wykształcenia, posiadanymi kompetencjami w zakresie korzystania z technik komputerowych, stanowiące atrakcyjne miejsce osiedlania się i poszukiwania pracy. Znaczenie rozwoju przedsiębiorczości dla aktywizacji regionów opóźnionych w rozwoju gospodarczym skłania autorkę do podjęcia dalszych badań nad określeniem wpływu takich zmiennych jak: kapitał społeczny, instytucje otoczenia biznesu na kształtowanie się przedsiębiorczości w regionach.

LITERATURA

- Bochniarz P., Gugala K., 2005, *Budowanie i pomiar kapitału ludzkiego w firmie*, Poltext, Warszawa.
- Bratnicki M., 2002, *Przedsiębiorczość i przedsiębiorcy współczesnych organizacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Czapiński J., Panek T., 2009, *Diagnoza Społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie, Warszawa.
- Dyduch W., 2008, *Pomiar przedsiębiorczości organizacyjnej*, Wyd. AE w Katowicach, Katowice.
- Dzierżanowski W., Sztetyło A. (red.), 2001, *Raport o stanie sektora MSP w latach 1998–1999*, PARP, Warszawa.
- Fitz-Enc J., 2001, *Rentowność inwestycji w kapitał ludzki*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- Giza-Poleszczuk A., Marody M., Rychard A., 2000, *Strategie i system. Polacy w obliczu zmiany społecznej*, IFiS PAN, Warszawa.
- Grodzicki J., 2003, *Rola kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarki globalnej*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Kapusta F., 2006, *Przedsiębiorczość. Teoria i praktyka*, Wyd. Forum Naukowe, Poznań–Wrocław.
- Koźmiński A.K., 2005, *Zarządzanie w warunkach niepewności*, PWN, Warszawa.
- Meyer H., 1999, *Humankapitalabschreibung und Arbeitslosigkeit*, Deutscher Universitäts Verlag, Wiesbaden.
- Piasecki B., 1998, *Przedsiębiorczość i mała firma. Teoria i praktyka*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Przedsiębiorczość w Polsce w 2010 roku*, 2010, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Rocznik Demograficzny 2010*, 2010, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, 2010, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

- Rocznik Statystyczny Województw 2010*, 2010, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Sobiecki R., 2009, *Przedsiębiorca – przedsiębiorstwo – przedsiębiorczość* [w:] *Przedsiębiorczość. Jak założyć i prowadzić własną firmę?*, red. H. Godlewska-Majkowska, SGH, Warszawa.
- Walczak W., 2010, *Miary i kryteria oceny przedsiębiorczości*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” nr 3(722).
- Wilmańska A. (red.), 2010, *Raport o stanie sektora MSP 2008–2009*, PARP, Warszawa.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2010 roku*, 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Streszczenie

Dane statystyczne charakteryzujące gospodarkę polską uwidaczniają wyraźne, trwałe terytorialne zróżnicowanie poziomu aktywności gospodarczej i społecznej, w tym poziomu przedsiębiorczości. Spośród czynników wpływających na rozwój przedsiębiorczości współcześni badacze dominującą rolę przypisują kapitałowi ludzkiemu. W artykule scharakteryzowano rolę kapitału ludzkiego w kreowaniu przedsiębiorczości, przedstawiono zasoby kapitału ludzkiego i poziom przedsiębiorczości w Polsce oraz określono zależności między poziomem kapitału ludzkiego a poziomem przedsiębiorczości w przekroju regionalnym. Przedstawione dane wskazują, że występuje wyraźna zależność między tymi kategoriami. Regiony, które charakteryzują się wysokim poziomem przedsiębiorczości, to równocześnie obszary o wysokim potencjale zasobów ludzkich mierzonym poziomem wykształcenia, posiadanymi kompetencjami w zakresie korzystania z technik komputerowych, stanowiące atrakcyjne miejsce osiedlania się i poszukiwania pracy.

Human Capital Resources And Entrepreneurship Development In Poland

Summary

Statistical data characterizing the Polish economy highlight a clear, stable territorial differentiation in the level of economic and social activity, including the level of entrepreneurship. Among the factors affecting the development of entrepreneurship contemporary researchers assign the dominant role to the human capital. The article characterizes the role of human capital in the creation of entrepreneurship, presents the resources of human capital and levels of entrepreneurship in Poland, and determines the relationship between the level of human capital and the level of entrepreneurship by region. The presented data indicates that there is a clear relationship between these categories. Regions that are characterized by high levels of entrepreneurship are also areas with high potential of human resources measured in education level and computer skills, are an attractive places to settle and seek employment.